

ኣማርኛ

የመምህር መምሪያ
መጽሐፍ

፩ኛ ክፍል

የአማርኛ

እንደ መጀመሪያ ቋንቋ

የመምህር መጽሐፍ

፮ (6)ኛ ክፍል

አዘጋጅ

ዐፀደማርያም ሲሻው ወግደረሰኝ

ዳንኤል ገላነው ምህረት

ጉድብ ንጉሴ ካሳ

ገምጋሚና አርታኢዎች

መስፍን ደፈረሱ ወ/መድኅን

ትንቢት ግርማ ኃይሉ

ፋሲል ብዙነህ በቀለ

የጥራት ተቆጣጣሪና ገምጋሚ

ፍሬሕይወት አሰፋ ከበደ

አስተባባሪ

ጌታችው ታለማ አጥናፉ

አቀማመጥ እና ሥዕል

እንጦጦ ፖሊቴክኒክ ኮሌጅ(TMS)

©የመጽሐፉ ሕጋዊ ቅጂ ባለቤት 2014 ዓ.ም. አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ት/ቢሮ ነው።

ምስጋና

ይህን የትምህርት መጽሐፍ ከዝግጅት ጀምሮ በከተማችን በሚያስተምሩ መምህራን እንዲዘጋጅ በማድረግ፣ አስፈላጊውን በጀት በማስፈቀድ እንዲሁም በጥብቅ ዲስፕሊን እንዲመራ ላደረጉት ከፍተኛ ሙያዊና አስተዳደራዊ ድጋፍ ላደረጉት ለትምህርት ቢሮ ኃላፊ አቶ ዘላለም

ሙሉቱ፣ እንዲሁም የዝግጅት ስራ ቁልፍ ስራ መሆኑን ተረድተው ትኩረት በመስጠት በሚያጋጥሙ ችግሮች መፍትሄ በመስጠት፣ የአፈጻጸም ሂደቱን በመከታተል፣ በመገምገም ሁሌም ከጎናችን ለነበሩ የትምህርት ቢሮ የማኔጅመንት

አባላት የስርዓተትምህርት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ አድማሱ ደቻሳ፣ የትምህርት ቴክኖሎጂ ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ዳኛው ገብሩ፣ የመምህራን ልማት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ሰላሳ ለሰ፣ ለትምህርት ቢሮ ኃላፊ አማካሪው/ሮ አበበችነጋሽ፣ ለትምህርት ቢሮ ጽ/ቤት ኃላፊ አቶ ሲሳይ እንዳለ፣ ለቴክኒክ አማካሪ አቶ ደስታ መርሻ ላበረከቱት አስተዋጽኦ ምስጋና ይገባቸዋል።

በመጨረሻም መጽሐፉ ተጀምሮ እስኪጠናቀቅ ድረስ የትምህርት ቤት ርዕሰ መምህራን

ለአዘጋጅ መምህራን ከዚህ በላይ ስራ የለም በማለት ፍቃድ በመስጠትና

የሞራል ድጋፍ ስላደረጋችሁም ምስጋናችን እናቀርባለን።

መግቢያ.....VI

ምዕራፍ አንድ

ባህላዊ አለባበስ.....1

ምዕራፍ ሁለት

ታዋቂ አትሌቶች.....11

ምዕራፍ ሶስት

ቃላዊ ግጥማ.....22

ምዕራፍ አራት

ዘመናዊ ግብርና.....31

ምዕራፍ አምስት

ቱሪዝም.....45

ምዕራፍ ስድስት

ጸረ- አደንዛዥ እጾች.....56

ምዕራፍ ሰባት

የጥላቻ ንግግር.....65

ምዕራፍ ስምንት

ኤች አይ ቪ ኤድስ.....77

ምዕራፍ ዘጠኝ

ባህላዊ ልማዶች.....90

ምዕራፍ አስር

ሴቶችን ማብቃት.....106

ዋቢ መጽሐፎች

መግቢያ

ይህ የመምህር መምሪያና ከዚህ ጋር አብሮ የሚሄደው የ7ኛ ክፍል የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ አማርኛን በመጀመሪያ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች በቋንቋው በብቃት ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ፤ በተጨማሪም የቃላትና የሰዎስው እውቀት እንዲያገኙ ለማድረግ የተዘጋጀ ሥርዓተ ትምህርት አካል ነው።

የመምህር መምሪያው በሥርዓተ ትምህርቱ ላይ በመመሥረት በአዳዲሶቹ የመማሪያ-ማስተማሪያ መሣሪያዎች ውስጥ በጥቅም ላይ ስለዋሉት የማስተማር አቀራረቦችና ስለአዲሱ መርሃትምህርት (ሥርዓተትምህርት) መነሻ ሀሳቦች መሠረታዊ መረጃ ይሰጣል። በአንድ ምዕራፍ ሥርም ለቀረቡት የትምህርት ይዘቶች ግልጽ መመሪያ ያቀርባል። በተጨማሪም ተማሪዎች የሚማሩትን ትምህርት ለመከታተልና አስፈላጊ በሆነበት ጊዜ ሁሉ ተገቢውን ድጋፍና ማጠናከሪያ ለመስጠት ተከታታይ ምዘናን መተግበር የሚቻልበትን መርሕ ይዟል። በትምህርቱ ሂደት ውስጥ የሥርዓተ ፆታና የአካቶ ትምህርትን እንዴት ማረጋገጥ እንደሚገባ ድጋፍ ይሰጣል።

በመጨረሻ ላይም ለ7ኛ ክፍል የተዘጋጀው አማርኛ ቋንቋ (የመጀመሪያ) መርሃት ምህርት ተያይዟል። ይኸ መርሃ ትምህርትም በየደረጃው በእያንዳንዱ ወሰን ትምህርት ተማሪዎች ሊያዳበሯቸው ስለሚገቡ የቋንቋ ብቃቶችን ያሳያል።

የማስተማር መርሆዎች

በእያንዳንዱ ምዕራፍ በሁሉም ክሂሎች (ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ) እንዲሁም ቃላትና ሰዋስው የቀረቡት የትምህርት ይዘቶች የማንበብና የመጻፍን ችሎታዎች በሚያዳብሩበት መልክ ተደራጅተዋል።

አዳምጦ (አንብቦ) መረዳት የሚዳብረው በቅድመ ማዳመጥ(ማንበብ፣ በማዳመጥ) በማንበብ ሂደትና በድኅረ ማዳመጥ(ማንበብ) ተግባራት ነው። ተማሪዎች ስለጽሑፉ (በቅድመ ማዳመጥ(ማንበብና በማዳመጥ) በማንበብ ሂደት ወቅት) እንዴት መገመት እንደሚችሉ፣ መረዳታቸውን በራሳቸው እንዴት መቆጣጠር እንደሚችሉና ያዳመጡትን ወይም ያነበቡትን እንዴት መገምገም እንደሚችሉ መማር አለባቸው።

መናገርና መጻፍ በተገቢ ሁኔታ ራስን መግለጽን ይመለከታል። ይኸውም ቋንቋውን በትክክል መጠቀምንና ሀሳብን ለሌላ አካል በንግግርም ሆነ በጽሑፍ በግልጽ ማስተላለፍን ይጨምራል። በመሆኑም የንግግርና የጽሑፍ ክሂል የሚዳብረው ተማሪዎች በተቻለ መጠን ራሳቸውን እንዲገልጹ በርካታ ዕድሎች ሲመቻቹላቸውና ወቅታዊ ግብረመልሶችም ሲያገኙ ነው።

የቃላት ዕውቀት፣ ቃላትን የመለየት የመረዳትና ፍቻቸውን የመገንዘብ ችሎታ ነው። የተገደበ የቃላት ዕውቀት ያላቸው ተማሪዎች የሚያነቡትንም ሆነ የሚያዳምጡትን ጽሁፍ መልእክት ለመረዳት የቃላት እውቀት በጣም አስፈላጊ ነው። የቃላት ዕውቀት የሚዳብረው አዳዲስ ቃላትን ከነፍቻቸው በማስተማር፣ ተማሪዎች እነዚህን ቃላት በንግግርም ሆነ በጽሑፍ እንዲጠቀሙባቸው በማበረታታትና ከሚያነቡት ወይም ከሚያዳምጡት ጽሑፍ ውስጥ የቃላትን ፍቺ የሚያገኙበትን ብልሃት (ስትራቴጂ) በማስተማር ነው።

ሰዋስው፡- በመርሃ ትምህርቱ ላይ ተመሥርቶ ለደረጃው በተዘጋጀው የትምህርት ወሰንና ተለጣጥቆ መሠረት የተለያዩ ሰዋስዋዊ መዋቅሮችን በመማርና በትክክል በመጠቀም ላይ ያተኩራል። በአጠቃላይ ከላይ የዘረዘርናቸው የትምህርት ይዘቶች ማዕከል ያደረጉት በምዕራፉ የቀረቡትን የትምህርት ዓላማዎች ነው።

ምዕራፍ አንድ (፩)

ባህላዊ አላባበስ

ክፍል ፯ (18)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡-

ከምዕራፉ የሚጠበቅ ውጤት፡- ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ፡-

- ✓ ትክክለኛውን አገላለፅ ተጠቅመው በተገቢው ፍጥነት ያነባሉ፡፡
- ✓ የቃላትን አገባባዊ ሥርዓት ተከትለው አረፍተ ነገር ይመሰርታሉ፡፡
- ✓ ከምንባቡ ውስጥ ለወጡ ውስብስብ ቃላት ፍቺ ይሰጣሉ፡፡
- ✓ ቃላትን እያጣመሩ ያነባሉ፡፡
- ✓ በጽሑፍ ውስጥ ያሉ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢው መንገድ ይጠቀማሉ፡፡

የምዕራፉ አጠቃላይ ይዘቶች

- አድምጦ ሀሳብ መግለፅ
- አቀላጥፎ ማንበብ
- አዳዲስ ቃላት
- አንቀጽ መፃፍ
- የተፀውጋና የወልስም

ክፍል አንድ ማዳመጥ

የሀገር ባህል ቀሚስ

የትምህርቱ አቀራረብ

- ❖ መምህር ወደተግባር ከመግባትም በፊት መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ካሉ ወደፊት እንዲቀመጡ በማድረግ የአካል እንቅስቃሴዎን በመከታተል እንዲሳተፉ ያድርጉ።
- ❖ ለማዳመጥ የቀረበውን ምንባብ ከማንበብም በፊት በተማሪ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ የተዘረዘሩትን የምዕራፍ ዓላማዎች እንዲረዱ ያበራረሳቸው።
- ❖ ወደቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች በመሻገር ለማዳመጥ ትምህርት የቀረበውን ስዕል ተመልክተው እንዲወያዩ ያድርጉ።
- ❖ በውይይቱ ያገኙትን ሀሳብ እንዲገልፁ ያበረታቷቸው።
- ❖ በመቀጠልም በጥሞና እያዳመጡ ጭብጡን ለማወቅ ማስታወሻ እንዲጽፉ በመግለጽ ለማዳመጥ የተዘጋጀውን ምንባብ ያንብቡላቸው።

ኢትዮጵያውያን ከአካባቢያቸው፣ ከአጥቢያቸው ከትውፊታቸው ከሚቀዳው አለባበስ አንዱ ሀገረኛው ቀሚሳቸው ነው። ከሀምሳ አመታት በፊት ታትሞ በወጣው የአለቃ ደስታ ተክለወልድ ዐዲስ የአማርኛ መዝገበ ቃላት» ባህላዊ ቀሚስን በየፈርጅ በየፈርጁ ይበይነዋል። በሐር የተጠለፈና የተዘመዘመውን ጥልፍ ቀሚስ ሲለው፣ ጥበብ ያለበትን ደግሞ ጥበብ ቀሚስ ይለዋል። ባህላዊ አለባበስ አንድን ግለሰብ ወይም ማህበረሰብ በቀላሉ የትክክለኛ እንደሆነ ለማወቅ ያስችላል። ለአብነት

ያህልም በጎጃም ማህበረሰብ የልጃገረዶችና የሴቶች አለባበስን ከአጊያጌጥ ጋር እንደሚከተለው ገልጾታል። ቀደም ባሉት

ጊዜያት የጎጃም ልጃገረዶች ባህላዊ አለባበስ በተለይም በዓል ሲሆን ለብሰውት የሚወጡት ልብስ ሙሉ በሙሉ የሀበሻ ቀሚስ ነበር። የሀበሻ ቀሚስ ጉንፍ፣ ሽብሽቦና ጥልፍ ቀሚስ እንዲሁም ፍቅርቁርጥ የተባለ ነበር።።

አሁን ላይ ግን በተለያዩ አጋጣሚዎች ይህንን አለባበስ ሳይሸራርፍ ሙሉውን ለብሳ የምትወጣ ልጃገረድ ማግኘት ባይቻልም በገጠሩ አካባቢ የሚኖሩ ልጃገረዶች ባህላዊ አለባበሳቸውን ያዘወትራሉ። በእለት ከእለት እንቅስቃሴያቸው የሀበሻ ቀሚሱ ቀስበቀስ ዘመን አመጣሽ በሆኑ ከብትን ጨርቆች በሚዘጋጁ ልብሶች ቢተካም በበዓላት፣ በቤተ

እምነት ሲገኙና በሌሎች ማህበራዊ አጋጣሚዎች (በሰርግ፣ ዘመድ ጥየቃ፣ ዘመን መለወጫና ህዝባዊ ስብሰባዎች...) ላይ አሁንም ድረስ ባህላዊ የሀበሻ ቀሚስ መልበስ የተለመደ ነው። ባህላዊ ቀሚሶች በአይነታቸውና በቅርባቸው የተለያዩ ናቸው።

1. ተማሪዎች እስካሁን ካዳመጣችሁት ምንባብ ምን ተረዳችሁ ?
2. ምንባቡ ምን ምን የቀሚስ አይነቶችን የሚጠቅስ ይመስላችኋል?

ለአብነት ያህልም

ሀ. ሽብሽቦ ቀሚስ

ሽብሽቦ ቀሚስ የተለያዩ ቀለማት ካላቸው ጥለቶች ከክር፣ ከማግና ከዝሃ የሚዘጋጁ ባላገቡ ወጣት ሴቶችና በእናቶች ሊለበስ የሚችል የልብስ አይነት ነው። ሽብሽቦ የተባለበት ምክንያት እንደጉንፍ ቀሚስ ልቅ ባለመሆኑና ወገቡ ላይ ገመድ በማስገባት የሚሰፋ ስለሆነ እና ቀሚሱ ከወገቡ ጀምሮ እስከታች እስከጥለቱ ድረስ የሚሸበሸብ በመሆኑ ነው።

ለ. ጉርድ ቀሚስ

ጉርድ ቀሚስ ከጊዜ በኋላ ነባሩን የማህበረሰቡን ባህል በማሻሻል የተገኘ እንደሆነ ይገመታል። የተለያዩ ቀለም ካላቸው ጥለቶች ከማግና ከዝሃ የሚዘጋጁ ሲሆን ጉርድ የተባለበትም ምክንያት እስከወገቡ ድረስ ባዶ ሆኖ ከወገቡ በታች ልቅ ስለሆነ ነው። ፡ ቀሚሱ ከወገቡ ጀምሮ እስከ ጥለቱ ድረስ የሚሸበሸብ መሆኑ ከሽብሽቦ ቀሚስ ጋር ተመሳሳይነት አለው። ያላገቡ ልጃ ገረዶች ፣ እናቶች እና ህፃናት ይለብሱታል።

ሐ. ጉንፍ ቀሚስ

የጎጃም ማህበረሰብን ከሚወክሉና ባህሉን ከሚያንፀባርቁ ሀገረሰባዊ አለባበሶች መካከል አንዱ ጉንፍ በመባል የሚታወቀው የቀሚስ አይነት ነው። ጉንፍ ከጥጥ የሚዘጋጅና በአካባቢው ሽማ ሰሪዎች የሚሰራ የሴቶች ባህላዊ ልብስ ሲሆን በአብዛኛው በተለያዩ በዓላትና ክብረ በዓላት ላይ ይለበሳል።

ምንጭ (ከሪፖርተር ጋዜጣ ሚያዚያ 11/2009ዓ/ም ለስድስተኛ ክፍል እንዲሆን ተሸሽሎ የቀረበ)።

- ❖ የቅድመ ማዳመጥ፣ በማዳመጥና ድህረ ማዳመጥ ሂደቶችን በተግባር ላይ በማዋል ተማሪዎቹ የአዳምጦ መናገር ጥያቄዎችን እንዲመልሱ ያግዟቸዋል።
- ❖ በተግባር አንድ ስር የቀረቡትን ጥያቄዎች በቃላቸው እንዲመልሱ ያድርጉ።
- ❖ ለቃላት አውዳዊ ፍቺ እየሰጡ እንዲጽፉ ይግለጹላቸዋል።
- ❖ በመጨረሻም ስለአንድ ባህላዊ ልብስ ከሰዎች ጠይቀው በክፍለ ውስጥ ንግግር እንዲያደርጉ ይግለጹላቸዋል።
- ❖ ጠይቀው የመጡትን በክፍል በንግግር እንዲያቀርቡ ጊዜውን ያመቻቹላቸዋል።
- ❖ ባቀረቡት ሀሳብ እርስ በርስ እንዲወያዩና አስተያየት እንዲሰጣቸው ያበረታቷቸዋል።
- ❖ ተማሪዎቹ ያዳመጡትን ምንባብ መልዕክት በትክክል መረዳት መቻላቸውን በድህረ ማዳመጥ ተግባራት ስር ላሉት ጥያቄዎች በሰጡት መልስ ያረጋግጡ።
- ❖ በሌላ ጊዜ ፊደሮች፣ ቴሌቪዥን እያዳመጡ ያዳመጡትን ለንደኞቻቸው በመተረክ የማዳመጥ ችሎታቸውን እንዲያዳብሩ ያስረዷቸዋል።

ክፍል ሁለት ንባብ

- ❖ የማንበብ ተግባር ከመጀመሩ በፊት የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎችን በርዕሱና በምስሉ መካከል ያለውን ዝምድና፣ ርዕሱን አይተው ምንባቡ ስለምን ሊገልጽ እንደሚችል እንዲገምቱ ጊዜ ይስጧቸዋል።
- ❖ ግምታቸውን ይቀበሏቸውና ወደቀጣዩ ቃላትን በመነጠልና በማጣመር ንባብ ያምሩ።
- ❖ ከምንባቡ ውስጥ የወጡ ውስብስብ ቃላትን በመነጠልና በማጣመር እንዲያነቡ ይግለጹላቸዋል።
- ❖ ቃላቱ በምንባቡ ውስጥ ያሉ በመሆናቸው በአንብቦ መረዳት ላይ እንቅፋት እንዳይሆንባቸው በትክክል እንዲያነቡ ያድርጉ።
- ❖ በመቀጠልም ተማሪዎቹ በለሆሳስ እንዲያነቡና በንባብ ሂደት የሚያጋጥማቸውን ግልጽ ያልሆነ ሀሳብ በማስታወሻ እንዲጽፉ ያስረዷቸዋል።
- ❖ የንባብ ሂደቱን ገታ በማድረግ የንባብ ጊዜ ጥያቄን እንዲመልሱ ያድርጓቸዋል።

- ❖ የማንበብ ሂደቱን ሲያጠናቅቁ ሲያነቡ ያጋጠማቸው ግልጽ ያልሆነ ሀሳብ ካለ እንዲጠይቁ እድል ይስጧቸው።
- ❖ ላቀረቡት ጥያቄ በራሳቸው መልስ መስጠት እንዲሞክሩ ያበረታቷቸው። በተማሪዎቹ ያልተመለሰ ጥያቄ ካለ ትክክለኛውን መልስ እርስዎ ይስጧቸው።
- ❖ በተግባር ሶስት የቀረቡትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት በጽሁፍ እንዲመልሱና ለሚሰጡት መልስ ምክንያት እንዲያቀርቡ ይግለጹላቸው።
- ❖ የሰጡትን መልስ እንዲያቀርቡ በማድረግ በትክክል መመለሳቸውን ያረጋግጡ።
- ❖ በተጨማሪም ከምንባቡ ለወጡ አዳዲስ ቃላት ፍቺ በጽሁፍ እንዲሰጡ ያድርጉ።
- ❖ የቀረቡትን ጥያቄዎች በትክክል መመለስ መቻላቸውን ለማረጋገጥ የሰሩትን እንዲያቀርቡ ያድርጉ።
- ❖ በትክክል ያልሰሩት ጥያቄ ካለ ትክክለኛውን መልስ ይግለጹላቸውና እንደገና አስተካክለው እንዲጽፉ ይግለጹላቸው።
- ❖ መምህር የአንብቦ መረዳት ተግባር ከተጠናቀቀ በኋላ ለአቀላጥፎ ንባብ ባህላዊ አለባበስ ከሚለው ምንባብ ውስጥ ተቀንጭቦ የተወሰደ ምንባብ ቀርቧል።
- ❖ በጥንድ በጥንድ ሆነው ደቂቃ እየያዙ በተገቢው ፍጥነት እንዲያነቡ ያዘጋጃቸው፡
- ❖ እያንዳንዱ ተማሪ ንባቡን ያጠናቀቀበትን ደቂቃ እንዲመዘግቡላቸው ንባቡን ሲጨርሱ እንዲያሳውቅዎት ያስረዷቸው።
- ❖ ምን ያህሉ ተማሪ በተሰጠው ደቂቃ አጠናቆ እንዳነበበና ምን ያህሉ ደግሞ ማንበብ እንዳለቻለ ይለዩ።
- ❖ ማንበብ ያልቻሉትን ተማሪዎች በድጋሜ ለብቻ ለብቻ ደቂቃ ይዘው ያስነብሷቸው፡
- ❖ በዚህም ያሳዩትን መሻሻል ይመዘግቡና መሻሻል ያሳሳዩ ተማሪዎችን ለይተው ይመዘግቡ።
- ❖ ልዩ ድጋፍ የሚያስፈልጋቸውን ተማሪዎች ተጨማሪ ተግባር በመስጠት ንባብን ያለማምዷቸው።
- ❖ በመጨረሻም ተማሪዎቹ የንባብ ክሂላቸውን ለማሳደግ ይረዳቸው ዘንድ የተለያዩ

ጽሁፎችን እንዲያነቡ በመግለጽ ትምህርቱን ያጠናቁ።

ክፍል ሶስት ቃላት

መነጠልና ማጣመር

- ❖ የቃላት አውዳዊ ፍቺ ቃላት በዓረፍተ ነገር ውስጥ የሚኖረውን ፍቺ የሚመለከት መሆኑን በማስረዳት እንዴት መረዳት እንደሚችሉ ከቀጥተኛ ፍቺ እንደሚለይ በምሳሌ በማስደገፍ አጭር ገለፃ ይስጧቸው።
- ❖ ለምሳሌ አሻራ የሚለውን ቃል ወስደን በቀጥተኛ ፍቺ ብንመለከት ምልክት የሚል ፍቺ ይሰጠናል።
- ❖ ይህንኑ ቃል በአውዳዊ ፍቺ ብንመከተው ኢትዮጵያውያን በአባይ ግድብ ላይ አሻራቸውን አስቀምጠዋል። ብንል አውዳዊ ፍቺ የድርሻውን አበርክቷል የሚል ይሆናል።
- ❖ በተሰጠው ገለፃ መሰረት በተማሪ መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ያሉትን አዳዲስ ቃላት አውዳዊ ፍቺ የሚያሳዩ ዓረፍተ ነገር እንዲሰሩባቸው ያድርጓቸው።
- ❖ በማዛመድ የቀረበውን የቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ጨምረው ያሰሯቸው።
- ❖ ተማሪዎች የሰጡትን ምላሽ እንዲያቀርቡ በማድረግ ለቃላቱ ትክክለኛ መልስ መስጠት መቻላቸውን ያረጋግጡ።
- ❖ የፈጸሙት ስህተት ካለ እርማት በመስጠት እንዲያስተካክሉ ያበረታቷቸው።

ለናሙና የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር አንድ

ከዚህ በታች በ«ሀ» ስር ለቀረቡት ቃላት እና ሐረጎች በ «ለ» ስር ከተዘረዘሩት በፍች ተመሳሳይ የሆኑትን እየመረጣችሁ አዛምዱ።

1. ረ	4. ለ
2. ሰ	5. ሠ
3. መ	6. ሀ

ተግባር ሶስት

ቀጥሎ ከተዘረዘሩት ቃላት በፍቺ ልዩ የሆነውን አውጡ።

1. ሀ	4. ለ
2. መ	5. መ
3. ሐ	

ክፍል አራት ጽህፈት

አንቀጽ

ማስታወሻ፡-

የቢጋር (የአስተዋፅኦ) ምንነትና አዘገጃት

ቢጋር (አስተዋፅኦ) አንድን አንቀጽ ለማዘጋጀት፤

ከተዘጋጀም በኋላ በተፈለገው መንገድ ሀሳቡ በትክክል መስፈሩን የሚያሳይ ንድፍ ነው። ቢጋር አብዛኛውን ጊዜ አንቀጽ ከመፃፋችን በፊት የሚዘጋጅ ሲሆን ጸሀፊው ከዋናው ሀሳብ ሳያፈነግጥ፤ በቅደም ተከተል እንዲቀመጥ ያግዛል።

ቢጋር ለጀማሪም ሆነ ልምድ ላላቸው ጸሀፊዎች ወሳኝ ነው። ቢጋር (አስተዋፅኦ) ለማንኛውም ጸሀፊ የፅሁፉን መነሻና መድረሻ በመጠቀም ትልቅ ድጋፍ ያደርጋል፡፡ እንዲህ አይነቱ ድጋፍ በፅሁፍ ውስጥ የሀሳብ ቅደም ተከተል መፋለስ እንዳይኖር በእጅጉ ያግዛል። ቢጋር በዝርዝር (ፍሬሀሳቡን) በአጭሩ በሚጠቁም መልኩ ሊዘጋጅ ይችላል። ይሁን እንጂ የአንቀጹን መነሻና መድረሻ ቅደም ተከተል ይዞ እንዲቀርብ በዝርዝር ቢቀርብ የተሻለ ይሆናል። በተመረጠው ርዕስ ጉዳይ ዙሪያ ክርእሱ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ሃሳቦች በወረቀት በአጭር በአጭሩ ማስፈር ስራውን የበለጠ ያቀለዋል። ቢጋርን በሁለት አይነት መንገድ ልናዋቅር እንችላለን። እነሱም በርዕስ መልክና በአረፍተ ነገር መልክ ሊሆን ይችላል።

ሀ. ቢጋር በርዕስ መልክ ሲዋቀር

ለምሳሌ፡- አንቀጽ ለመፃፍ ያሰብነው የአየር ብክለትና መንስኤዎቹ በሚል ርዕስ ቢሆን ርዕሱን አስመልክቶ ከዚህ የሚከተሉትን መሰል ሀሳቦች በወረቀት ላይ ማስፈር ይቻላል፡

የአየር ብክለትና መንስኤዎች

1. የኢንዱስትሪዎች ጭስ

1.1. የቀላል ኢንዱስትሪዎች ጭስ

1.2. የከባድ ኢንዱስትሪዎች ጭስ

2. ጦርነት

2.1. የከባድ ፈንጂዎች ጭስ

2.2. የኑክሌር ፍንዳታ

2.3. የቀላል መሳሪያዎች ጭስ

3. የተሽከርካሪዎች፣ የአውሮፕላኖችና የሮኬቶች ጭስ

3.1. የቀላልና የከባድ አውሮፕላኖች ጭስ

3.2. የቀላልና የከባድ ተሽከርካሪዎች ጭስ

3.3. የሮኬቶች ጭስ

4. የተፈጥሮ አደጋዎች የሚፈጥሩት ከፍተኛ ጭስ

4.1. የእሳት ገሞራ ፍንዳታ

4.2. ከፍተኛ የደን ቃጠሎ

ለ. ቢጋር በዓረፍተ ነገር መልክ ሲዋቀር

ምሳሌ፡- ክረምት ሲጠባ

1. አካባቢው በሙሉ ይጨልማል፡፡

1.1. ፀሀይ በደመና ትጋረዳለች፡፡

1.2. ጨረቃና ከዋክብት ይጋረዳሉ፡፡

1.3. ጋራ ሽንተረሩ በጉም ይሸፈናል፡፡

1.4. ሰማዩ ይጠቁራል፤ በደመና ይሸፈናል፡፡

2. ሰዎች በስራ ይጠመዳሉ

- 2.1. ገበሬው በእርሻ ስራ ይጠመዳል።
- 2.2. የገበሬ ሚስቶች በጉልጓሎ ስራ ይጠመዳሉ።
- 2.3. ሰዎች ከመዝናናት ይታቀባሉ።

3. የእርሻ ስራ ግብዓቶች በጣም ተፈላጊ ይሆናሉ።

- 3.1. የዘር እህል ፍላጎትና ዋጋ ይጨምራል።
- 3.2. የማዳበሪያ ፍላጎት ይጨምራል።
- 3.3. የእርሻ ስራ መሳሪያዎች ዋጋ ይጨምራል።

4. መዝናናት መደሰትና መፈንጠዝ ቀዝቀዝ ይላል።

- 4.1. ሰርግና ድግስ ጎልቶ አይታይም።
- 4.2. ደምቆ የሚከበር በዓል አይኖርም።
- 4.3. ጭፈራ ሆታና እልልታ እምብዛም አይታይም።

❖ በጽህፈት ተግባር ላይ የቀረበውን የአንቀጽ አጻጻፍ ክሂል ከማሰራትዎ በፊት በአምስተኛ ክፍል ስለአንቀጽ ምንነትና የአንቀጽ አጻጻፍ ስልቶች በተመለከተ የተማሩትን እንዲያስታውሱ ያበረታቷቸዋል።

❖ በመቀጠል በመምህሩ መምሪያ የቀረበውን የቢጋር አፃፃፍ ምንነትና የቢጋር ንድፍ ማስታወሻ እንዲፅፉ ያድርጓቸዋል።

❖ ከዚያም አንቀጽ ለመጻፍ በተሰጣቸው ርዕስ ቢጋር እንዲያዘጋጁ ምሳሌውን በአግባቡ ያስረዷቸዋል።

❖ በምሳሌው የቀረበውን ጅምር ቢጋር አጠናቀው እንዲጽፉ ይደግፏቸዋል።

❖ በመጨረሻም አንቀጽ ለመፃፍ የሚያስችል ቢጋር ማዘጋጀታቸውን ያረጋግጡላቸዋል፡

❖ ከዚያም አንቀጽ ጽፈው እንዲመጡ ይግለፁላቸዋል። በሚቀጥለው ክፍል ጊዜ የጻፉትን አንቀጽ ከጓደኞቻቸው ጋር እንዲቀያየሩ በማድረግ የጽሁፍን ስህተት

እንዲለዩ ያግዟቸው፡፡

- ❖ ለይተው ያወጡትን ችግር እንዲያቀርቡ በማድረግ በራሳቸው ለማስተካከል እንዲሞክሩ ያበረታቷቸው፡፡
- ❖ በመጨረሻም የተስተካከለውን አንቀጽ በመውሰድ በአርያነት እንዲያቀርቡ ያግዟቸው፡፡

መርጃ መሳሪያ

ተስተካክሎ የተዘጋጀ ቢጋር በቻርት

ክፍል አምስት ሰዋስው

የተጸውፆና የወል ስም

- ❖ በተማሪው መማሪያ መጽሐፍ የቀረቡትን የተጸውፆና የወል ስሞችን ማስተዋሻ በደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ በጥያቄና መልስ በምሳሌ በማስደገፍ አጭር ገለፃ ያቅርቡላቸው፡፡
- ❖ ከዚያም በመማሪያ መጽሐፉ ተደብላልቀው የቀረቡትን ስሞች የተጸውፆና የወል ስም በማለት በሰንጠረዥ ውስጥ እንዲመድቡ ያድርጉ፡፡
- ❖ የሰሩትን እንዲናገሩ በማድረግ ስህተት ያለባቸውን ተማሪዎች በመለየት ትክክለኛውን መልስ እንዲይዙ ያድርጉ፡፡
- ❖ ተማሪዎቹ የተጸውፆ እና የወል ስሞችን በትክክል መለየታቸውን ከሰጡት መልስ በመነሳት እርግጠኛ ይሁኑ፡፡
- ❖ መደገፍ የሚያስፈልጋቸው፣ ልዩ ፍላጎት ያላቸውንና የአካል ጉዳተኛ ተማሪዎች ካሉ በመለየት ተጨማሪ ተግባር በመስጠት እንዲለማመዱ ያግዟቸው፡፡
- ❖ ትምህርቱን ለማጠናከር ይረዳ ዘንድ ተጨማሪ ተግባር ይስጧቸው፡፡

መርጃ መሳሪያ

የተዘጋጀ የተፀውፆና የወል ስም የያዘ ሰንጠረዥ በቻርት

ምዕራፍ ሁለት(፪)

ታዋቂ አትሌቶች

ክፍለ ጊዜ 18

አጠቃላይ የምዕራፉ ዓላማዎች፡-

- ✓ ከቃላት ውስጥ ቅጥያዎችን ይለያሉ
- ✓ ቅጥያዎችን በማጣመር ቃላት ይመሰርታሉ።
- ✓ የተለያዩ ምንባቦችን በማንበብ ዋናውን ሀሳብ ይገልጻሉ።
- ✓ የስርዓተ ነጥቦችን ትርጉም ተረድተው የንባብ ድምፀቱን ጠብቀው ያነባሉ።

አጠቃላይ የምዕራፉ ይዘቶች

- አዳምጦ ማስታወሻ መያዝ
- ቃላትን ማጣመርና መነጠል
- አንቀፅ ማዋቀር
- ተመሳሳይ ቃላት
- የወል ስሞች

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

« ኦሎምፒክን በባዶ እግር »

የትምህርቱ አቀራረብ

- ❖ ተማሪዎቹ ወደማዳመጥ ተግባር ከመሄዳቸው በፊት ለማዳመጥ ተነሳሽነት እንዲኖራቸው በተማሪው መፅሀፍ ላይ የሰፈሩትን የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች ላይ ሁለት ሁለት እየሆኑ እንዲያያዩና ስዕሉን ተመልክተው እንዲገምቱ ያድርጓቸው። ከውይይቱ የተረዱትን እንዲናገሩ እድል ይስጧቸው።
- ❖ ከዚያም የድህረ ማዳመጥ ጥያቄዎቹን ደጋግመው እንዲያነቧቸው በማድረግ በቀላሉ አዳምጠው እንዲመልሱ የሚችሉበትን መንገድ ይግለፁላቸው።
- ❖ በተጨማሪም የሚነበበውን ታሪክ ሲያዳምጡ ዋና ዋና ሀሳቦችን በማስታወሻ እንዲይዙ በማስረዳት ምንባቡን በርጋታ ሁለት ጊዜ ያንብቡላቸው።

አበበ ቢቂላ ነሐሴ 30 1925 ዓ/ም በሰሜን ሸዋ አውራጃ ደነባ ልዩ ስሟ ጆቶ ከምትባል ስፍራ ተወለደ። ብላቴናው አበበ እንደ አካባቢው ልምድ በእረኝነትና በቁስ ትምህርት ተሰማርቶ በአስራ ሁለት አመቱ ትምህርቱን አጠናቀቀ። በዚህ በጨቅላ እድሜው ስመጥር የገና ጨዋታ ተጫዋች እንደነበረ ይነገርለታል። በ1934ዓ.ም አዲስ አበባ መጥቶ በክብር ዘበኛ በወታደርነት ይቀጠርና በገና ጨዋታ እና በስፖርት እራሱን እያዳበረ ቆየ። ወዲያው በ1936ዓ.ም የአራት ልጆች እናት የሆነችለትን ወ/ሪት የውብዳር ወልደ ጊዮርጊስን አገባ።

በህዳር ወር 1938ዓ.ም በአስራ ስድስተኛው በሜልቡር ኦሎምፒክ ላይ የተሳተፉ መለያ ስም የተፃፈበትን ልብሳቸውን ለብሰው ሀገራቸውን ወክለው የተወዳደሩትን ወጣቶች ባዩ ጊዜ ምን ያህል ስሜት እንዳላቸው ተገረመ። እሱም እንደነሱ ለመሆን እንደወሰነ ይጠቅሳል። በዚሁ ዓመት በብሄራዊ ሰራዊት የእርስ በእርስ ውድድር ላይ ተሳትፎ በአምስት ሺ ሜትር እና በአስር ሺ ሜትር ሩጫ የብሄራዊውን ክብረ ወሰን የያዘው የጊዜው የስፖርት ጀግና ዋሚ ቢራቱ እና አበበ በማራቶን ውድድሩ ሲገጥሙ ተመልካቹ ዋሚ ያሸንፋል ብሎ ነበር የሚጠብቀው። ነገር ግን አበበ ይህን ውድድር በቀላሉ ማሸነፍ ስለቻለ ተይዞ የነበረውን ክብረ ወሰን የራሱ ማድረግ ችሏል። በዚህ ድሉም ለ1942ዓ.ም ለሮም ኦሎምፒክ በተወዳዳሪነት ለመመረጥ በቅቷል።

1. እስካሁን ካነበባችሁት ምንባብ ምን ተረዳችሁ?
2. ሻበል አበበ ቢቂላ ኦሎምፒክን በባዶ እግር ለምን የተባለ ይመስላችኋል?

ሀገራቸውን ወክለው በዚህ ውድድር ላይ ለመሳተፍ ከአሰልጣኙ ጋር ወደ ሮም ካመሩት የኢትዮጵያ ተወዳዳሪዎች መካከል ለማራቶን ሩጫ የተመረጡት አበበ ቢቀላና አበበ ዋቅጅራ ነበሩ። አሰልጣኙም በዚያን ወቅት የጊዜውን ምርጥ የማራቶን ተወዳዳሪዎች የነበሩትን ኮከቦች አንድ ባንድ ካስተዋወቃቸው በኋላ በደንብ እንዲዘጋጁ አደረጋቸው። በውድድሩ ወቅትም አበበ ቢቀላ በሁለት ሰዓት ከአስራ አምስት ደቂቃ ከአስራ ስድስት ነጥብ ሁለት ሴኮንድ(2:15:16.2) በማጠናቀቅ የአለምን ክብረ ወሰን ሰብሮ የወርቅ ሚዲያን ማግኘት ቻለ።

አበበ ቢቀላ በተከታታይ ውድድሮችን እያሸነፈ ክብረ ወሰኖችን በእጁ እያስገባ ብቃቱንና ተደናቂነቱን ከፍ ማድረግ ቻለ። ለአብነትም ጥቅምት አስራ አንድ ቀን 1957ዓ.ም የጃፓን ቶኪዬ አሎምፒክ ላይ ሁለት ሰዓት ከአስራ ሁለት ደቂቃ ከአስራ አንድ ነጥብ ሁለት (2:12:11.2) በመግባት የራሱን ክብረ ወሰን ማሻሻል ችሏል። በዚህም ወደ ሀገሩ ሲመለስ ከንጉሥ ነገስቱ የሻንበልነት ማዕረግንና አዲስ ቮልስዋንን ቢትል መኪና መቀበል ችሏል።

ሻንበል አበበ ቢቀላ ሮምን የወረረው ብቸኛው ወታደር ከተወዳደረባቸው አስራ አምስት ውድድሮች አስራ ሁለቱን በአንደኝነት ማጠናቀቅ ችሏል። ኢትዮጵያዊ ጀግና በተወለደ በስልሳ አንድ አመቱ የሜክሲኮውን ሩጫ አቋርጦ መንገድ ዳር በወደቀ በስድስት አመቱ ጥቅምት 1966 ዓ.ም የህይወት ትግሉን ጨርሶ ከዚህ አለም በሞት ተለየ። የቀብር ስነ ስርአቱም ግርማዊ ቀዳማዊ አዬ ኃ/ስላሴ፣ ዘመድ ወዳጆቹና አድናቂዎቹ በተገኙበት በቅዱስ ዮሴፍ ቤተክርስቲያን ተከናውኗል።

ምንጭ «አበበ ቢቀላ የተወለደው መቼ ነው በሚል ጋዜጠኛ ሄኖክ ያሬድ በሪፖርተር ጋዜጣ ላይ ነሀሴ አምስት 2005ዓ.ም ከቀረበው ፅሁፍ ለማስተማሪያነት በሚያመች መንገድ ተሸሽሎ የተወሰደ» ።

❖ ያዳመጡትን ታሪክ በቃላቸው በድርጊት ቅደም ተከተል እንዲተርኩ ያበረታቷቸው በመቀጠል ድህረ ማዳመጥ ጥያቄዎችን በማሰራት ተማሪዎች ያዳመጡትን ምንባብ በትክክል ሀሳቡን ተረድተው መግለፅ መቻላቸውን ያረጋግጡ። ያዳመጡትን ምንባብ መልዕክት ያልተረዱት ከሆነ በድጋሜ በማንበብ መልዕክቱን እንዲጨብጡት ለማስቻል ጥርት ያድርጉላቸው።

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

- ❖ አንብቦ መረዳት በሚለው ክፍል የቀረበውን ምንባብ ከማንበባቸው በፊት የቅድመ ንባብ ጥያቄዎችን በቡድን ሆነው ወይይት እንዲደርጉ ይግለጹላቸው። በውይይቱ ሁሉም ተማሪዎች እንዲሳተፉ ያበረታቷቸው። የተወያዩትን ሀሳብ እንዲገልፁ ካደረጉ በኋላ ምንባቡን በግላቸው በለሆሳስ እንዲያነቡ ይግለፁላቸው። በንባብ ወቅት በፅሁፉ ውስጥ ያሉ ስርዓተ ነጥቦችን ትርጉም ተረድተው ድምፁትን ጠብቀው እንዲያነቡ ያስረዷቸው።
- ❖ ተማሪዎች በግላቸው በሚያነቡበት ጊዜ ለማንበብ የሚቸገሩ (ማየት የተሳናቸው) ተማሪዎች ካሉ የሚያግዟቸውን ተማሪዎች መመደብ አይዘነጉ።
- ❖ ከንባብ በኋላ የስርዓተ ነጥብ አነባበብ ድምፁት ጠብቀው ማንበብ መቻላቸውን ለማረጋገጥ አንድ ወንድ አንዲት ሴት ተማሪዎች በተራ ድምፅ አውጥተው እንዲያነቡ በማድረግ ድምፁትን ጠብቀው ማንበብ መቻላቸውን ይፈትሹ።
- ❖ ተማሪዎቹ በትክክል ማንበብ መቻላቸውን ካረጋገጡ በኋላ ወደ ቀጣይ ተግባር ይሸጋገሩ። ስህተቶች ካሉ ግን እርስዎ በአርአያነት ያንብቡላቸው እና የእርስዎን አነባበብ ተከትለው በድጋሜ እንዲያነቡ በማድረግ ትምህርቱን ያጠናክሩ።
- ❖ ከምንባቡ የቀረቡትን ጥያቄዎች ተማሪዎቹ ማብራሪያ እንዲሰጡ፣ ለተዘረዘሩት ቃላት በተሰጠው ምሳሌ መሰርት ተመሳሳይ እና አውዳዊ ፍቺ እንዲሰጡ ያግዟቸው። ተማሪዎቹ ምንባቡን ካነበቡ በኋላ በጥያቄዎች ላይ ሁሉም ተማሪዎች መሳተፋቸውንና በትክክል መልስ መስጠታቸውን ያረጋግጡ። በሰጡት ምላሽ ላይ ስህተቶች ካሉ ተገቢውን እርማት በቡድን በቡድን ሆነው እንዲያስተካክሉ ያድርጉ።

በናሙና የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር ሶስት፡-

ቀጥሎ ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ስጡ።

ሀ. ሀሴት፣ ፍስሃ

ለ. ጥንካሬ

ሐ. የበለጠ

መ. ምሳሌ

ሠ. በግብርና የሚተዳደር

ፈ. ሁልጊዜ

ሰ. ስኬታማ

ሸ. ተቃርኖ

ቀ. ደስታ

ተግባር አራት፡-

ለሚከተሉት ቃላትና ሐረጎች በምንባቡ መሠረት አውዳዊ ፍቺ ስጡ፡፡

ሀ. የካበተ ዕውቀት፣ ችሎታ

ለ. ታዋቂ፣ በበጎ ስራ የሚታወቅ

ሐ. የተሻሻለ ድል

መ. ተወዳጅነት፣ ተከባሪነት

ሠ. መሪ፣ ዋና

ፈ. ተደጋጋሚ ስኬት

ሰ. የክብር ሽልማት

ሸ. ቦታ

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

የቃላት ተመሳሳይ ፍቺ

- ❖ በክፍል ሶስት የቀረበው ይዘት ቃላት ሲሆን ተማሪዎች ለቃላት ተመሳሳይ ፍቺ እንዲሰጡ፣ ከቀረበላቸው ቃላት ውስጥ ዋና ቃልና ቅጥያ ለይተው እንዲፅፉ እና ከተዘረዘሩ ቃላት ውስጥ ተመሳሳይ ቃላትን ለይተው እንዲመርጡ የሚያግዙ ጥያቄዎች ቀርበዋል፡፡
- ❖ በመጀመሪያ ተማሪዎቹ የቃላትን ተመሳሳይ ፍቺ ምንነት እንዲያስታውሱ በጥያቄ ያነቃቁቸው፡፡ ከዚያም በተማሪው መማሪ መጽሐፍ ውስጥ በተግባር አንድ ስር ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳያቸውን እየመረጡ እንዲያዛምዱ ይገለጹላቸው፡፡

- ❖ በተግባር ሁለት ስር የቀረቡትን ቃላት ዋና ቃሉንና ጥገኛ ምዕላዱን እየነጠሉ እንዲጽፉ ያድርጉ።
- ❖ ተግባራት ሶስት ስር ለቀረቡት ቃላት ደግሞ ይበልጥ በፍቺ የሚመስለውን መርጠው እንዲመልሱ ያበረታቷቸው።
- ❖ በመጨረሻም ዋና ቃሉንና ቅጥያውን እያጣመሩ ቃላት እንዲመሰርቱ ያስረዷቸው፡
: በአንድ እንዲተገብሩ ይግለፁላቸው።
- ❖ የሰጡትን ምላሽ እንዲያቀርቡ በማድረግ በትክክል መመለሳቸውን ያረጋግጡ።
ያልመለሱት ጥያቄ ካለ ማስተካከያ መልስ ይስጧቸውና አስተካክለው እንዲጽፉ ያድርጉ።

በናሙና የተመረጡ ጥያቄዎች መልስ

ተግባር አንድ

በ«ሀ» ረድፍ የቀረቡትን ቃላት በ«ለ» ረድፍ ከተዘረዘሩት በፍቺ የሚስማሙትን በመምረጥ አዛምዱ

1. መ	6. ሀ
2. ረ	7. ሸ
3. በ	8. ሠ
4. ሐ	9. ሰ
5. ቀ	10. ለ

ተግባር ሁለት፡-

የሚከተሉትን ቃላት በቀረበው ምሳሌ መሰረት ዋና ቃሉን እና ቅጥያውን ለይታችሁ ባፉ።

ሀ. ከ - ተወዳዳሪ - ዎች - ኡ

ለ. መረጥ - አችሁ

ሐ. ጓደኝ - አች - አቸው - ን

መ. ውጤት- አማ - ነት - አችን

ሠ. ስኬት - አማ - ነት

ረ. ሀገር-አችን

ሰ. ወታደር- ኦች-አችን

ሸ. ቤት -አቸው- ን

ቀ. ሰው -ኦች-ኡ

ተግባር ሶስት፡-

ከዚህ ቀጥሎ ከ ተራ ቁጥር ከ1- 6 ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ የያዘውን ፊደል እየመረጣችሁ መልሱ፡፡

1. መ

4. መ

2. ሐ.

5. ሀ

3. መ

6. ለ

ተግባር አራት

ቀጥሎ ተነጣጥለው የቀረቡትን ቅጥያዎች በማገጣጠም ቃላት መስርቱ፡፡

ሀ. ዘመናዊነት

ለ. ክብርት

ሐ. ወጣቱ

መ. ሴትዮዋ

ሠ. ሸጡት

ረ. በጥልቀት

ሰ. በአደገኝበት

ክፍል አራት ጽህፈት

አንቀፅ መፃፍ

- ❖ በዚህ ክፍል የቀረበው አንቀጽ የማዋቅር ይዘት ነው። ይህንን ይዘት በምዕራፍ አንድ የአምስተኛ ክፍል የቀደመ እውቀታቸውን ተጠቅመው አንቀጽ ለመፃፍ የሚያስችላቸውን ቢጋር በማዘጋጀት አንቀጽ ለመፃፍ ሙከራ ማድረጋቸው ይታወሳል። በምዕራፍ አንድ ላይ የሞከሩትን የአንቀጽ አፃፃፍ ልምምድ በምእራፍ ሁለት አጠናክረው የአንቀጽ ምንነትንና ክፍሎችን ለይተው እንዲገነዘቡ ይጠበቃል።
- ❖ ስለዚህ በተማሪው መማሪያ መጽሐፍ የቀረበውን የአንቀጽ ማስታወሻ እስኪረዱ ድረስ በደብተራቸው እንዲጽፉ በማድረግ እንዲያነቡ ይገለፁላቸው። በተጨማሪም በጥያቄና መልስ የአንቀጽ ምንነትንና ክፍልን በሚገባ እንዲገልፁ የማጠናከሪያ አጭር ገለፃ ያድርጉላቸው። ከዚህ ቀደም ስለአንቀጽ ያላቸውን እውቀት እና አሁን የተሰጣቸውን ማብራሪያ ተጠቅመው ከተሰጣቸው ርዕስ አንዱን በመምረጥ ቢጋር አዘጋጅተው አንቀጽ እንዲፅፉ ያበረታቷቸው።
- ❖ የፃፉትን አንቀጽ ጥንድ ጥንድ በመሆን ተቀያይረው እንዲያነቡና ትችት እንዲሰጣቸው ይገለፁላቸው። ያቀረቡትን ትችት ትክክለኝነት ካረጋገጡ በኋላ በናሙናነት የተመረጠ አንቀጽ ከተማሪዎቹ በመምረጥ ያቅርቡላቸው። በተሰጣቸው ማስተካከያ የፃፉትን አንቀጽ ደግመው አሻሽለው እንዲፅፉ ያበረታቷቸው።
- ❖ ተማሪዎች አሻሽለው የፃፉትን በመሰብሰብ በአንቀጽ ውስጥ መካተት ያለበትን ሀሳብ ተካቶ መቅረቡን፣ በተገቢው ቦታ ስርዓተ ነጥብ መጠቀማቸውን፣ የአንቀጽ ክፍሎችን በትክክል ማዋቀር መቻላቸውን ይፈትሹ። የመፃፍ ክህል በድግግሞሽ የሚገኝ በመሆኑ ለተማሪዎቹ ተደጋጋሚ ተግባር በመስጠት ልምምድ እንዲደርጉ ይርዳላቸው።

መርጃ መሳሪያ

የተዘጋጀ የአንቀጽ ክፍሎችን የሚያሳይ ሰንጠረዥ

ክፍል አምስት ሰዋስው

የወል ስሞች

- ❖ በምዕራፍ አንድ ክፍል አምስት ላይ የተጸውፆና የወል ስም መማራቸው ይታወሳል። በዚህ ምዕራፍ ተማሪዎቹ ቅድመ እውቀታቸውን ተጠቅመው ከቀረቡላቸው ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የወል ስም የሆኑትን ለይተው እንዲያሳዩ፤

በራሳቸው የወል ስሞችን ፈልገው ዓረፍተ ነገር እንዲሰሩ፤ ከተዘረዘሩት ስሞች ውስጥ የወል ስሞችን ለይተው እንዲያሳዩ የሚለማመዱበት ተግባር ቀርቧል።

- ❖ በመጀመሪያ የወል ስምን እንዲያስታወሱ በጥያቄና መልስ የክልሉላቸው። ከዚያም ከቀረቡላቸው ዓረፍተ ነገሮች የወል ስም የሆኑትን ለይተው እንዲጽፉ ያድርጉ።
- ❖ በመቀጠል የወል ስም የሆኑ ቃላትን ፈልገው ዓረፍተ ነገር እንዲሰሩ ያስረዷቸው
- ❖ ተዘርዝረው ከቀረቡት የተለያዩ ስሞች ውስጥ የወል ስም የሆኑትን ብቻ ለይተው እንዲያሳዩ ያበረታቷቸው። የሰጡትን መልስ እንዲያቀርቡ በማድረግ የወል ስሞችን በትክክል መለየት መቻላቸውን ያረጋግጡ።
- ❖ በመጨረሻም ከዚህ በታች የቀረበውን የጥገኛ ምዕላድ አገልግሎት በተመለከተ ተማሪዎች ማስታወሻ እንዲወስዱ ያድርጉ። ከዚያም በምሳሌው መሰረት የተለያዩ የጥገኛ ምዕላድ አገልግሎቶችን በተመከለተ የተለያዩ መልመጃዎችን በመስጠት ያሰሯቸው።

የጥገኛ ምዕላድ አገልግሎት

ጥገኛ ምዕላድ የተለያዩ ሰዋስዋዊ አገልግሎት ያለው ሲሆን የተወሰኑትን እንደሚከተለው እንመልከት።

1. ባለንብረትነትን ያመለክታሉ

ምሳሌ፡-

ገንዘብ-ኤ- ገንዘቤ - የእኔ

ገንዘብ-አችን-ገንዘባችን- የእኛ

ገንዘብ-ሽ ገንዘብሽ -ያንቺ

2. ብዙ ቁጥርን ያመለክታሉ

ምሳሌ፡-

ነጠላ ቁጥር

ጥገኛ ምዕላድ

ብዙ ቁጥር

በሬ

ዎች

በሬዎች

ፈረስ

አች

ፈረሶች

ከበደ

እነ

እነከበደ

3. ወገንን ያመለክታል

ምሳሌ:-

ኬንያ	-አዊ	ኬንያዊ
አፍሪካ	-አዊ	አፍሪካዊ
ኢትዮጵያ	- አዊ	ኢትዮጵያዊ

4. እምርነትን ያመለክታል

ምሳሌ:-

ስም	ጥገኛ ምዕላድ	እምር ስም
ልጅ	-ኩ	ልጁ
በግ	-ኩ	በጉ

5. ጾታን ያመለክታል

ምሳሌ:-

ቆንጆ	-ኢት	ቆንጂት
ሙሽራ	-ው	ሙሽራው
ልጅ	-ኢት	ልጂት

6. የአይነት ገላጭን ያመለክታል

ምሳሌ:-

አሽዋ	-አማ	አሽዋማ
ተራራ	-አማ	ተራራማ
ድንጋይ	-አማ	ድንጋያማ

ለናሙናነት ለተመረጡ ተግባራት የቀረበ መልስ

ተግባር አንድ:-

በሚከተሉት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን የወል ስሞች ለይታችሁ አውጡ።

ሀ. ተማሪዎች፣ ክፍል

ለ. እድር፣ ሰዎች፣ አካባቢ

ሐ. መኪና፣ እንስሳት፣ ሰዎች

መ. ቅርሶች

ረ. ተማሪዎች፣ ፈተና

ሠ. እፅዋት

ተግባር ሶስት

በምዕራፍ አንድ በተማራችሁት መሰረት ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት የስም አይነቶች የወል ስሞችን ብቻ ለይታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

ዓሳ

ቅርስ

ልጅ

ወንበር

ሰው

መርጃ መሳሪያ

ለወል ስሞች የተዘጋጀ ሰንጠረዥ

ምዕራፍ ሶስት (፫)

ቃላዊ ግጥም

ክፍለ ጊዜ 18

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች፡-

- ✓ ለአዳዲስ ቃላት ፍቺ በመስጠት በዓረፍተ ነገር ውስጥ ይጠቀማሉ፡፡
- ✓ ግጥም ጽፈው በትክክል ያነባሉ፡፡
- ✓ ቅንፍንና እዝባርን በአረፍተ ነገር ውስጥ ይጠቀማሉ፡፡
- ✓ አዳዲስ ያወቁትን ቃላት በመጠቀም ገላጭ ተራኪና ቃላዊ ግጥም በመጻፍ ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ያነባሉ፡፡

የምዕራፉ ይዘቶች

- ማድመጥና ግጥም መግጠም
- ግጥም አስመስሎ ማንበብ
- የግጥም ጭብጥ መጻፍ
- ቅንፍና እዝባር
- ተቃራኒ ቃል

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

የእርሻ ጊዜ ቃላዊ ግጥም

የትምህርቱ አቀራረብ

❖ መምህር ወደእለቱ ትምህርት ከመሄድዎ በፊት የሚከተለውን ቃላዊ ግጥም በማንበብ ተማሪዎቹን ያነቃቁ፡፡

እቴጌቴ የሎሚ ሽታ፤

እናት አባትሽ ምን አሉሽ ማታ፤

ምንም ምንም ምንም አላለኝ፤

ትምህርትሽን ተማሪ አሉኝ፤

ለማስተማር ቃልኪዳን ገብተው፤

መለውልኛል ጋሻጦር ደፍተው፤

ማላ ማላ የጎበዝ ማላ፤

ፉት ይላታል እንደጉሽ ጠላ፡፡

❖ ያነበቡላቸው ግጥም ምን አይነት ግጥም እንደሆነ እንዲለዩ ይጠይቋቸው፡፡ የሰጡት መልስ ትክክል ይሁንም አይሁንም ማስተካከያ ሳይሰጡ ከቀጣዩ ትምህርት በኋላ ሊያውቁት እንደሚችሉ በመንገር ወደቀጣዩ ስራ ይሂዱ፡፡

❖ በመቀጠል በመምህሩ መምሪያ ላይ የቀረበውን ቃላዊ ግጥም ከማስደመጥዎ በፊት በተማሪው መጽሐፍ ውስጥ ያሉትን የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች በቃል እንዲመልሱ ያድርጉ፡፡

❖ በመጀመሪያ የቃላዊ ግጥም ምንነት እንዲገልጹ ይጠይቋቸው፡፡ ተማሪዎቹ የሚሰጡትን መልስ ተቀብለው ምንም ተጨማሪ ማብራሪያ ሳይሰጡ ወደቀጣዩ ጥያቄ ይለፉና በመማሪያ መጽሐፋቸው ላይ የቀረበውን ስዕል ተመልክተው የተረዱትን እንዲገልጹ ያበረታቷቸው፡፡

❖ በመቀጠልም ቀድሞ እርስዎ እንዳቀረቡላቸው አይነት ግጥም የሚያውቁት ካለ ለወንዶችም ለሴቶችም ዕድል በመስጠት ሙከራ እንዲያደርጉ ያበረታቷቸው፡፡

- ❖ ከዚያም በማዳመጥ ጊዜ ለመመለስ እንዲያግዛቸው ያዳምጦ መረዳት ጥያቄዎችን ቀድመው ደጋግመው እንዲያነቡ ይግለፁላቸው።
- ❖ ተማሪዎቹ ለማዳመጥ መዘጋጀታቸውን ያረጋግጡና ሲዳምጡ አዳዲስ ቃላትን እንዲጽፉ በመንገር የሚደመጠውን ቃላዊ ግጥም በዝግታ አንድ ጊዜ ያንብቡላቸው።

በእርሻ ጊዜ የሚገጠም ቃላዊ ግጥም

የበሮቹ ቁስ የበሬው መምህር

አቆላላፊ ክምር በክምር።

ሐምሌ ነሐሴ ያልተራብ ሰው

ሞፈር ቀንበሩን ቀሚስ ያልብሰው።

ጀርጃራው ፈንዛ ባንተ አልደረስኩም

ያሽኮበኩባል ጮሌው እንደርኩም።

ሚያዚያ ግው ሲል ግንቦት ሲያገሳ

አከናናቢ ጎድጓዳ ማሳ።

ሆ ይላል ገበሬ

ሆ ይላል ገበሬ

ዲብ እያፈረሰ በሽልማ በሬ።

በርዬ በርዬ

አንተን የቻለ ሰው

ቶሎ ቶሎ ብለህ

አንጅቴን አርሰው

እረኛህ ያለቅሳል

ምሳ እያነሰው።

በሬና ገበሬ ቢጣሉም አይበጅ

እንዲያ ሰተት ብሎ ይጠመዳል እንጂ

እረስ ሽልም እረስ መጋል

እንድን በላ ገብስ እንድንለሰልስ፡፡

- ❖ ሲያዳምጡ የጻፏቸው አዳዲስ ቃላት ካለ ይጠይቋቸውና በረሳቸው መልስ እንዲሰጡ ያበረታቷቸው፡፡ በራሳቸው መመለስ ካልቻሉ እርስዎ መልሱን ይግለጹላቸው፡፡
- ❖ በመቀጠል ባዳመጡት ግጥም መሰረት ያልተሟሉ ስንኞችን እያስታወሱ አሟልተው እንዲጽሁ ያበረታቷቸው፡፡
- ❖ በትክክል ያላሟሉት ስንኝ ካለ ለሁለተኛ ጊዜ ግጥሙን በማንበብ እያዳመጡ እንዲያሟሉ ያድርጉ፡፡
- ❖ ለሶስተኛ ጊዜ ያላሟሉት ካለ እያስታወሱ እንዲጽፉ ጊዜ ይስጧቸው፡፡
- ❖ ከዚያም እርስ በርስ እንዲተራረሙ በማድረግ በትክክል መስራታቸውን ለማረጋገጥ በቃል እንዲያቀርቡ ያድርጉ፡፡
- ❖ በዚህ ጊዜ ሁሉም ተማሪ ተግባሩን በትክክል መስራቱን ይፈትሹ፡፡
- ❖ ካዳመጡት ግጥም ውስጥ ለአዳዲስ ቃላት ፍቺ ሰጥተው ዓረፍተ ነገር እንዲሰሩ ያድርጉ፡፡
- ❖ በቀረቡት አዳዲስ ቃላት አረፍተ ነገር መመስረት መቻላቸውን ለማረጋገጥ የሰሩትን እንዲያቀርቡ ያድርጉ፡፡
- ❖ በመጨረሻም በመማሪያ መጽሐፉ የቀረበውን ቃላዊ ግጥም ያዳመጡትን አነባበብ ስልት ተከትለው በማንበብ የግጥሙን ጭብጥ እንዲናገሩ ያግዟቸው፡፡

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

- ❖ ወደማንበብ ተግባረር ከመግባታቸው በፊት ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች ላይ እንዲወያዩ ጊዜ ይስጧቸው፡፡
- ❖ ከተወያዩ በኋላ የሚያውቁትን የፍቅር ቃላዊ ግጥም ካለ በቃላቸው እንዲናገሩ ያበረታቷቸው፡፡
- ❖ የቃላዊ ግጥሞች ማህበራዊ ፋይዳ ምን ሊሆን እንደሚችል በውይይቱ ያገኙትን

ሀሳብ እንዲናገሩ ያድርጉ።

- ❖ የሙሾ እና የሰርግ ቃላዊ ግጥሞች የሚኖራቸውን ልዩነት ምን እንደሆነ እንዲያብራሩ ይግለጹላቸው።
- ❖ በመጀመሪያ ምንባቡን ለማንበብ ጥንድ ጥንድ ሆነው ለማንበብ ያዘጋጁቸው።
- ❖ አንዱ ሲያነብ ሌላው እያዳመጠ የሀረግ አከፋፈልንና ዜማን ጠብቀው ማንበብ መቻላቸውን እያረጋገጡ እንዲያነቡ ያስረዷቸው።
- ❖ በዚህ ጊዜ በምንባቡ ውስጥ የቀረቡትን ቃላዊ ግጥሞች በክፍል አንድ ማዳመጥ ላይ ባደረጉት የግጥም ንባብ ልምምድ ድምፀቱን ጠብቀው ማንበብ መቻላቸውን ይገምግሙ።
- ❖ በተግባር አንድ የቀረበውን የእውነት ሐሰት ጥያቄ በምንባቡ መሰረት ምክንያት እየሰጡ በጽሑፍ እንዲመልሱ ያበረታቷቸው።
- ❖ እንዲሁም በምርጫ ለቀረቡት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል እየመረጡ በደብተራቸው እንዲጽፉ ያስረዷቸው።
- ❖ የሰጡት ምላሽ ትክክል መሆኑን ለማረጋገጥ እያንዳንዱን ተማሪ በመጠየቅ ይፈትሹ።
- ❖ በተማሪዎች ያልተመለሰ ጥያቄ ካለ ትክክለኛውን መልስ እርስዎ ያስረዷቸውና ማስተካከያውን እንዲጽፉ ያበረታቷቸው።
- ❖ በመጨረሻም በመጽሐፋቸው ውስጥ የቀረበውን ተራኪና ገላጭ ድርሰት ድምጻቸውን ከፍ አድርገው እንዲያነቡ ይግለጹላቸው።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች

ተግባር ሁለት፡-

ከዚህ ቀጥሎ ለቀረቡት የተለያዩ ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ መልሱ።

1. ለ

2. ለ

3. ለ

4. ሐ

5. ሐ

6. ለ

7. ሐ

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

አዳዲስ ቃላት

❖ ከዚህ በፊት በምእራፍ አንድና ሁለት የተማሩትን የቃላት ተመሳሳይ ፍቺ እንዲያስታውሱ በማድረግ በዚህ ክፍል ደግሞ ስለ ቃላት ተቃራኒ ፍቺ እንደሚማሩ ያስተዋውቋቸው።

❖ ከዚያም የቃላት ተቃራኒ ፍቺ ምን እንደሆነ ይግለጹላቸው።

❖ ተግባር አንድ በአዛምድ መልክ ለቀረቡት በ«ሀ» ስር ላሉት ቃላት ተቃራኒ በ«ለ» ስር ከተዘረዘሩት እየመረጡ እንዲመልሱ ያስረዷቸው።

❖ በተግባር ሁለት በምርጫ ለቀረቡት ጥያቄዎች ለተሰመረባቸው ቃላት ተቃራኒ የሆኑትን እየመረጡ እንዲመልሱ ይግለጹላቸው።

❖ መልሳቸውን እንዲያቀርቡ በማድረግ በትክክል መልስ መስጠታቸውን ያረጋግጡ።

❖ ማስተካከያ መስጠት የሚያስፈልገው ጥያቄ ካለ ትክክለኛውን መልስ ያስረዷቸውና አስተካክለው እንዲጽፉ ያግዟቸው።

በናሙናነት የተመረጡ ጥያቄዎች

ተግባር አንድ

በ«ሀ» ረድፍ ለቀረቡት ቃላትና ሀረጎች ተቃራኒ ፍቻቸውን ከ«ለ» ረድፍ በመምረጥ በትክክል አዛምዱ።

1. ሠ

4. ለ

7. መ

2. ሰ

5. ሀ

3. ሸ

6. ሐ

ተግባር ሁለት

ከዚህ ቀጥሎ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ትርጉም ያላቸውን ፊደል ብቻ ምረጡ።

1. ሐ
2. ለ
3. ሐ
4. መ
5. ለ

መርጃ መሳሪያ

- የቃላት ተቃራኒ ፍቺ የያዘ ሰንጠረዥ
- የቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺ በንጽጽር የያዘ ሰንጠረዥ

ክፍል አራት፡- ጽህፈት

ቅንፍና እዝባር

- ❖ መምህር ስለቅንፍና እዝባር ስርአተ ነጥብ ምንነትና አገልግሎት በተማሪው መጽሐፍ የቀረበውን ማስታወሻ በደብተራቸው ጽፈው እንዲያነቡ ይግለጹላቸው።
- ❖ አንብበው ሲያጠናቅቁ ምን እንደተረዱ በመጠየቅ፣ በሰጡት መልስ ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ❖ በተግባር አንድ ስር የቀረቡትን ጥያቄዎች እዝባር ተጠቅመው አሳጥረው እንዲጽፉ ያስረዷቸው።
- ❖ ከዚያም በተግባር ሁለት በተሰጣቸው ዓረፍተ ነገር ውስጥ የቅንፍን ስርአተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታ ተጠቅመው እንዲያሳዩ ይግለጹላቸው።
- ❖ የሰሩትን እንዲያቀርቡ በማድረግ በትክክል መልስ መስጠታቸውን ይገምግሙ።
- ❖ በትክክል መልስ ከሰጡ መልካም ካልሆነ ግን እርስዎ ትክክለኛውን መልስ ያስረዷቸውና እርማት እንዲወስዱ ያድርጉ።
- ❖ ከቀረበላቸው ርዕስ አንዱን መርጠው ግጥም እንዲጽፉና ስርአተ ነጥቦችን በተገቢ ቦታ እንዲጠቀሙ ይግለጹላቸው።

- ❖ የግጥም አጻጻፍና የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀማቸውን እንዲገማገሙ የጻፉትን ግጥም ከጓደኞቻቸው ጋር እንዲቀያየሩ ያድርጉ።
- ❖ የጓደኞቻቸውን ግጥም ገምግመው ሲያጠናቅቁ ያገኙትን ጠንካራ ጎን እና መሻሻል ያለባቸውን ሀሳቦች እንዲናገሩ ያድርጉ።
- ❖ ተማሪዎቹ የሰጡትን አስተያየት መሰረት ያደረገ የማስተካከያ አስተያየት ይስጧቸው።
- ❖ በመጨረሻም የትምህርቱን ማጠቃለያ ሰጥተው ያጠናቁ።
- ❖ ተማሪዎች በሚፈልጉት ርዕስ ዙሪያ ግጥም መጻፍ እንዲለማመዱ ይግለጹላቸው።

ክፍል አምስት ሰዋሰው

የጊዜ ተወሳክ ግስ

- ❖ በተማሪው መጽሀፍ የቀረበውን የጊዜ ተወሳክ ግስ ማስታወሻ ጽፈው እንዲያነቡ ጊዜ ይስጧቸው።
- ❖ ከዚያም የጊዜ ተወሳክ ግስ አንድ ነገር መቼ እንደተከሰተ ወይም እንደሚከሰት የሚገልጽ መሆኑን ተጨማሪ ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ❖ በማስከተል ከቀረቡላቸው ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የጊዜ ተወሳክ ግስ ለይተው እንዲጽፉ ይግለጹላቸው።
- ❖ ከተዘረዘሩ ቃላት ውስጥ የጊዜ ተወሳክ ግስ የሆኑትን ለይተው በቻርት ውስጥ እንዲያሰፍሩ ያድርጉ።
- ❖ በቀረቡላቸው ተወሳክ ግሶች ዓረፍተ ነገር እንዲሰሩ ያበረታቷቸው።
- ❖ ተማሪዎቹ የሰጡትን ምላሽ እንዲያቀርቡ በማድረግ የጊዜ ተወሳክ ግስን አገልግሎት በትክክል መለየታቸውን ይፈትሹ።
- ❖ በዚህ ምእራፍ መጨረሻ ላይ የሙከራ ፈተና ቢሰጣቸው መልካም ነው።

ለናሙና የተመረጡ ጥያቄዎች

ተግባር አንድ

በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን የጊዜ ተወሳክ ግሶች ለይታችሁ ጻፉ።

1. ባለፈው አመት

2. በጧት

3. ትናንት

4. ዛሬ ጧት

5. በሚቀጥለው አመት

6. ባለፈው ሳምንት

7. ዘወትር

ተግባር ሁለት

ቀጥሎ ከቀረቡት ቃላትና ሀረጎች የጊዜ ተወሳክ ግስ የሆኑትን ለይታችሁ በቻርቱ ውስጥ ጻፉ።

ወዲያውኑ አሁን

ዛሬ ያለፈው አመት

ነገ ሌሊት

መርጃ መሳሪያ

የጊዜ ተወሳክ ግስ የሚያሳዩ ዓረፍተ ነገሮች የያዘ ቻርት

ምዕራፍ አራት (፬) ዘመናዊ ግብርና

ክፍለ ጊዜ 18

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች

- ✓ አዳምጠው በቃላቸው ይመልሳሉ
- ✓ አከራካሪ አንቀፅ ይፅፋሉ
- ✓ ቃላትን በመገጣጠም ትርጉም ይሰጣሉ
- ✓ የጊዜ ግስን ተጠቅመው ዓረፍተ ነገር ይመሰርታሉ

የምዕራፉ አጠቃላይ ይዘቶች

- አዳምጦ የቃል ዘገባ
- ቃላትን በትርጉም መመደብ
- አከራካሪ አንቀፅ
- የጊዜ ግስ

<< ድሮና ዘንድሮ >>

የትምህርቱ አቀራረብ

- ❖ መምህር በቅድመ ማዳመጥ ስር የቀረቡትን ጥያቄዎች ተማሪዎቹ በጥንድ በጥንድ እንዲወያዩበት ጊዜ ይስጧቸው። ውይይታቸውን ሲያጠናቅቁ ሀሳባቸውን እንዲገልጹ ያበረታቷቸው።
- ❖ የገለጹትን ሀሳብ አስደግፈው የሚደመጠውን ርዕስ ያስተዋውቋቸውና በርዕሱ ዙሪያ አንዳንድ ጥቆማ በመስጠት ይበልጥ ለማዳመጥ ተነሳሽነት እንዲኖራቸው ያድርጉ።
- ❖ ወደማንበብ ከመሄድዎ በፊት በተማሪው መማሪያ መጽሐፍ የቀረበውን የአዳምጦ መረዳት ጥያቄ እስኪረዱት እንዲያነቡ ያድርጉ። ከዚያም ምንባቡን እያዳመጡ ባዶ ቦታውን እንዲሞሉ ይግለጹላቸውና ምንባቡን አንድ ጊዜ በዝግታ ያንብቡላቸው።

ስሜ መስታወት ተበጀ ይባላል። ተወልጄ ያደኩት እዚሁ አዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ነው። በኢኮኖሚ ችግር ምክንያት ትምህርቴን እስከ መጨረሻው መቀጠል አልቻልኩም ነበር። እናቴ ከአከፋፋዮች አትክልትና ፍራፍሬ ተረክባ ጉልት ላይ በመቸርቸር በምታገኛት ገቢ እንተዳደር ነበር። አባቴ ደግሞ በቀን ስራ ተሰማርቶ የጉልበት ስራ ይሰራ ነበር። ሆኖም ከሁለቱም የሚገኘው ገቢ ከዕለት ጉርስ የሚተርፍ አልነበረም። “በእንቅርት ላይ ጀሮ ደግፍ” እንደሚባለው አባቴ በስራ ቦታ በደረሰበት አደጋ በህክምና ቢረዳም ሊተርፍ ባለመቻሉ እኛን ተሰናብቶን ሄደ። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ እናቴን የማገዝ ሀላፊነቱ በኔ ጫንቃ ላይ ወደቀ። ለምን ተፈጠርኩ ብዬ እስካማርር ድረስ ፈተናዎች ሁሉ አንድ በአንድ ይፈራረቁብኝ ጀመር። የማይተካው የልጅነት ጊዜዬን እንደ አቻዎቼ ተደስቼና ቦርቄ ሳይሆን በስቃይና በፈተና መግፋት ጀመርኩ። “ላያስችል አይሰጥም” እንደሚባለው በምችለው አቅም ሁሉ እናቴን በመርዳት ህይወታችንን መግፋቴን ተያያዝነው። “ችግር መፍትሄን ይወልዳል” እንዲሉ ከዕለታት በአንዱ ቀን የስራ እድል ፈጠራ ስልጠና ለመውሰድ ከተመዘገብኩበት መስሪያ ቤት ስልክ ተደወለልኝ። እንዴት ስበር እንደደረስኩ አላውቅም። ብቻ ከቦታው ስደርስ ለስራ ፈጠራ ስልጠና ሊሰጠኝ መሆኑን ስሰማ ወዲያውኑ እኔና እናቴ ከችግራችን የምንወጣበት የብርሃን

ጭላንጭል ብሩህ ሆኖ ታየኝ። ስልጠናውም እንዴት ሰርቶ መለወጥ እንደሚቻል የሚያስተምር ስለነበር ጆሮዬን የኮረኮሩኝ ያህል በንቃት ነበር ስከታተለው የነበረው፡፡ በስልጠናውም በከተማችን ከሚሰሩ የተለያዩ የስራ መስኮች መካከል አንዱ የከተማ ግብርና እንደሆነ ተረዳሁ፡፡

1. ተማሪዎች እስከአሁን ካዳመጣችሁት ታሪክ ምን ተረዳችሁ?

2. ባለታሪኪ ወደፊት ምን ሊያጋጥማት ይችላል ብላችሁ ገምትቱ?

የከተማ ግብርና በአነስተኛ ቦታ፣ አቅምና ጉልበት ብዙ ምርት ማስገኘት የሚያስችል፣ በዘመናዊ አሰራር የተደገፈ ውጤታማ ስራ ነው። በችግር እንድንኖር ያስገደደንን አስከፊ ድህነት ከላያችን ላይ ለማራገፍ በወሰድኩት ስልጠና እና ባገኘሁት አነስተኛ ብድር ባለን የጓሮ መሬት ላይ እንደ ጎመን፣ ሰላጣ፣ ካሮት፣ ቲማቲም፣ ቀይስር፣ ሙዝ፣ ብርቱካንና ፓፓያ የመሳሰሉትን አትክልትና ፍራፍሬዎች ለማምረት ወደ ስራ ገባሁ። ለማመርታቸው ምርቶች ውጤታማ ሊያደርጉኝ የሚያስችሉ የተለያዩ የምርት ማሳደጊያ ግብዓቶችን ማለትም የአፈር ማዳበሪያ፣ ምርጥ ዘርና ፀረ ተባይ ... ወዘተ መጠቀም ጀመርኩ። በዚህም በትንሽ መሬት ላይ ብዙ ምርት ማግኘት ቻልኩ፡፡ በሥራ ዕድል ፈጠራ፣ ገቢ ማስገኛና የምግብ ዋስትናን በማረጋገጥ የአመጋገብ ስርዓትን በማስተካከልና መሰል ችግሮችን ለማቃለል ያገኘሁትን ልምድ በመጠቀም በአቅራቢያዬ ላሉ ነዋሪዎች ማስተማር ጀመርኩ።

ሰርቼ ከማገኘው ገንዘብ ከእለት ፍጆታ የሚተርፈንን በባንክ ማስቀመጥ ጀመርኩ፡፡ የሚገኘው ምርት እያደገ ሲመጣ አነስተኛ ሱቅ በመክፈት እናቴ የጉሊት ስራዋን አቁማ ሱቁ ላይ እንድትሰራ ማድረግ ቻልኩ። የአትክልትና ፍራፍሬው ምርት በጣም እያደገ ሲመጣና ከከፈትነው ሱቅ የምናገኘው ገቢ ሲጨምር ባለቤቴ የተሻሻሉ የወተት ምርት የሚሰጡ ላሞችን ገዝቶ መስራት ጀመረ። የወተት ምርቱም በጣም ተፈላጊነቱ እየጨመረ ስለመጣ በምናገኘው ገቢ የኑሮ ዘይቤያችንም እየተሻሻለ መጣ። ከራሳችን አልፈን ለሌሎች የስራ እድልን መፍጠር ቻልን።

በአሁኑ ስዓት ከአከፋፋዮች ተረክበን ጉልት ላይ ከመቸርቸር አልፈን ባስመዘገብነው ውጤት በአካባቢያችን ላሉ አትክልትና ፍራፍሬ መደበኞች ምርታችንን በማቅረብ ቋሚ ደንበኞችን ማፍራት ቻልን። ከከተማ ግብርና ሌላውና ዋነኛው የስራ ዘርፍ የእንስሳት እርባታ ሲሆን ማንኛውም የህብረተሰብ ክፍል አጭር ስልጠና ወስዶ ሊሰማራበት የሚችል እና የሥራ ዕድል ለመፍጠርም የሚያስችል መስክ ነው። በመሆኑም እኔና ባለቤቴ በተከራየነው ትንሽ ቤት ውስጥ እየሰራን ያለነው የወተት ምርቱ መጠን እየጨመረ ሲመጣ ለሌሎች የምናከፋፍለውን ከመንግስት ብር ተበድረን በመጨመር

የወተት ተዋፅዖ ማቀነባበሪያ ፋብሪካ በመገንባት መስራት ጀመርን። በዚህም የስራ እድል የፈጠርንላቸው ግለሰቦች ቁጥር በእጅጉ ጨመረ። በአሁኑ ወቅት የተጋረጠብንን ድህነት አሽቀንጥረን በመጣል ለበርካታ ሰዎች የስራ እድል በመፍጠር እና በከተማው የሚስተዋለውን የወተትና የአትክልት አቅርቦት ለማሻሻል የበኩላችን እየተወጣን እንገኛለን።

❖ በመጀመሪያ ማዳመጥ ጊዜ ምን ያህሉን ጥያቄ እንደመለሱ ይጠይቋቸው። ከዚያም ድጋሜ ማንበብ አስፈላጊ ሆኖ ከታየዎት ድጋሜ ያንበቡላቸው። በሁለት ጊዜ ማዳመጥ ሙሉ በሙሉ መመለስ ያልቻሉ ተማሪዎች ካሉ ከታች የቀረቡትን ቃላትና ሀረጎች በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይጻፉላቸውና ያዳመጡትን በማስታወስ ባዶ ቦታውን እንዲሞሉ ያግዟቸው።

ጥቁር ሰሌዳ ላይ የሚጻፉት ቃላትና ሀረጎች

ጫንቃ ላይ

ከተመዘገብኩበት

የከተማ ግብርና

አቻዎቼ

የተስፋ ጭላንጭል

በባንክ ማስቀመጥ

ማቅረብ

እየጨመረ

❖ በመጨረሻም ካዳመጡ ምንባብ ለወጡ ቃላትና ሀረጎች በምንባቡ መሰረት ዓረፍተ ነገሮች እንዲሰሩ ያበረታቷቸው። መስራታቸውን ለማረጋገጥ እያንዳንዳቸው የሰሩትን እንዲናገሩ በማድረግ ይፈትሹና የዕለቱን ትምህርት ያጠናቁ።

❖ በመጨረሻም በተግባር አራት ስር የተገለፀውን ጥያቄ ተማሪዎች ከዝቅተኛ

ገቢ እንደት ወደ ከፍተኛ የገቢ መጠን ማደግ እንደሚቻል በቡድን እንዲወያዩ ያድርጓቸው። በመቀጠልም በቡድን የተወያዩትን ሀሳብ በየተራ እየወጡ ንግግር እንዲያደርጉ ይርዷቸው። ከዚያም ተማሪዎቹ ንግግር እድርገው እንደጨረሱ እርሳዎ የማጠቃለያ ሀሳብ ይስጧቸው።

ክፍል ሁለት ንባብ

- ❖ መምህር ወደዕለቱ ትምህርት ከመግባትዎ በፊት ከታች የቀረበውን ግጥም ለተማሪዎቹ በማንበብ ያነቃቁቸው። መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች ካሉ ግጥሙን በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይጻፉና እንዲያነቡ ያድርጉ።

እስኪ ላመስግንህ እንዲህ ልበልና፤

የሀገር ምሶሶ አለይኝታ ነህና።

ደከመኝ ሰለቸኝ ፈፅሞ ማታውቀው፤

የሁሉንም ጎጆ ኩራት ያለበስከው።

ሁሉም ተደስቶ ስቆ ሚቦርቀው፤

አንተነህ ገበሬ መሰረት የሆንከው።

- ❖ በመቀጠል የዕለቱን የንባብ ርዕስ በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይጻፉላቸው። ከዚያም በቅድመ ንባብ ጥያቄዎች በቃላቸው እንዲመልሱ ያድርጉ።
- ❖ ምንባቡን በግላቸው በለሆላስ እንዲያነቡና የሚያጋጥማቸውን አዳዲስ ቃል በደብተራቸው እንዲጽፉ ይግለጹላቸው።
- ❖ ንባባቸውን ሲያጠናቅቁ የጻፏቸውን አዳዲስ ቃላት ይጠይቋቸውና በጥቁር ሰሌዳ ላይ ይጻፉ። ለቀረቡት አዳዲስ ቃላት በራሳቸው ፍቺ እንዲሰጡ ያበረታቷቸው።
: ከዚያም ከጓደኞቻቸው ጋር በጋራ እንዲወያዩበት ያድርጉ። በመጨረሻም ለመመለስ ያዳገታቸው ቃል ካለ ትክክለኛ መልስ ይስጧቸው።
- ❖ ከምንባቡ የወጡ ቃላት በተማሪው መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ቀርበዋል። በምንባቡ ውስጥ እና ከምንባቡ ውጭ ባላቸው ፍቺ ዓረፍተ ነገር እንዲሰሩ ይግለጹላቸው።

❖ የቃላትን አገባባዊ እና ከአገባብ ውጪ ያለውን ፍቺ የሚያሳይ ዓረፍተ ነገር በመጻፍ በምሳሌ አስደግፈው ያስረዷቸው።

ምሳሌ 1= በመዘርጋት የሚለው ቃል በምንባቡ ውስጥ ያለው ፍቺ

- ዘነበ ዘመናዊ የግብርና ዘዴ በመዘርጋት ውጤታማ መሆን ችሏል።

ከምንባቡ ውጪ

- ሰናይት ገመድ በመዘርጋት ልብሷን አሰጣች።

ምሳሌ 2= በማሳደግ የሚለው ቃል በምንባቡ ውስጥ ያለው ፍቺ

- እያንዳንዱ ግለሰብ የከተማ ግብርናን በመጠቀም የቀን ገቢውን በማሳደግ ህይወቱን መቀየር ይችላል።
- ሁሉም ማህበረሰብ ወላጅ አልባ ህጻናትን በማሳደግ ተግባር መሳተፍ አለበት።
- ❖ ከላይ በቀረበው ምሳሌ መሰረት ተጨማሪ ዓረፍተ ነገሮችን በመጻፍ ተጨማሪ ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ❖ በምርጫ መልክ የቀረበውን ጥያቄ በደብተራቸው እንዲሰሩ ያድርጉ። የሰሩትን ተመልክተው ትክክለኛ መልስ መስጠት መቻላቸውን ያረጋግጡ። የፈጸሙትን ስህተት ለይተው የማስተካከያ መልስ ይስጧቸው።
- ❖ በግቢያቸው ወይም በአካባቢያቸው የሚካሄድ የግብርና ሥራ ካለ ምን አይነት ግብርና አንደሆነ በመጥቀስ አመራረቱንና ያለውን ጠቀሜታ ከሚያውቁ ሰዎች ጠይቀው በመምጣት በክፍል ውስጥ የቃል ዘገባ እንዲያቀርቡ ይግለጹላቸው።
- ❖ የሰበሰቡትን መረጃ አለፍ አለፍ እያሉ የተማሪዎችን ስም በመጥራት በክፍል እንዲያቀርቡ እድል ይስጧቸው። ላከናወኑት ተግባር የማበረታቻ ቃል በመጠቀም ቀጣይ ልምምድ እንዲያደርጉ ይደረጋል።
- ❖ የክርክር ርዕሱን በማሳወቅ በተማሪዎች ፈቃድ ላይ የተመሰረተ ቡድን ይመስርቱና ዳኛ በማስመረጥ በቀጣይ ለክርክር እንዲዘጋጁ ያስረዷቸው። በዝግጅት ጊዜና በአቀራረብ ጊዜ ምን ምን ተግባር ማከናወን አንዳለባቸው ይጠቁሟቸው።
- ❖ በተዘጋጁበት ርዕሰ ጉዳይ ላይ ክርክሩን እንዲያካሂዱ ያመቻቹላቸው። ክርክሩ ሲጠናቀቅ ሲከታተሉ የቆዩትን ታዳሚ ተማሪዎች በክርክሩ ላይ አስተያየት አንዲሰጡ ይጋብዟቸው። በማጠቃለያ የክርክሩን ጠንካራና ደካማ ጎን በማሳወቅ ለቀጣይ የክርክር ጊዜ አሻሽለው አንዲገኙ ያስገንዝቧቸው።